

HET GEWESTELIJK PLAN VOOR DUURZAME ONTWIKKELING

Eind november had de Vereniging een gesprek met de gewestelijke cel die de opstelling van het ontwerp van Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO) coördineert. Myriam Cassiers en Adeline Van Kerrebroeck van de cel GPDO van het BROH, Directie Studies en Planning, aan het woord.

Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling

Het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling is een **strategisch plan**. Het legt de krachtlijnen vast die de werkzaamheden van de overheid en de privésector in goede banen moeten leiden. Het GPDO vormt het kader voor alle beslissingen die Brussel aanbelangen. Dit instrument voor de sturing van de actie van de gewestelijke overheid zal in **3 fasen** tot stand komen :

1. Uittekening van een toekomstvisie voor het Gewest (op basis van een stand van zaken)
2. Vastlegging van de strategische doelstellingen om die visie te concretiseren
3. Keuze van de operationele maatregelen om die doelstellingen te bereiken

"Het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO) is de vertaling van een stadsproject, d.w.z. de grote actieprioriteiten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 2020 en 2040. Het GPDO biedt de gelegenheid om een blik te werpen op de stad van morgen en een gezamenlijke visie op de ontwikkeling van Brussel te ontwikkelen. Die visie is een vertaling van het streven naar een grotere sociaaleconomische cohesie, die steunt op de maatschappelijke, economische en ecologische pijlers van duurzame ontwikkeling."

De Brusselse Regering heeft het Agentschap van Territoriale Ontwikkeling (ATO), de Directie Studies en Planning (DSP) en het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA) de opdracht gegeven de opstelling van het ontwerp van GPDO te organiseren.

Het proces bestaat uit 4 grote fasen :

1. de opmaak van een diagnose van de bestaande situatie
2. een prospectie-oefening :
 - participatief deel : burgerpanel en prospectieve workshops met de betrokken Brusselse instanties
 - specifieke studies, waaronder de studie "Brussel-Metropool"
3. de opstelling van het voorontwerp van plan en het milieu-effectenrapport (deze fase begint bij de verschijning van dit tijdschrift)
4. de goedkeuring van het GPDO: bespreking door de Regering, goedkeuring van het ontwerp, openbaar onderzoek, raadpleging van de verschillende instanties, amendementen en uiteindelijke goedkeuring van het GPDO.

In 2009 kondigde de Brusselse Regering ingrijpende wijzigingen aan voor het Gewestelijk Ontwikkelingsplan (Gewop) uit 2002. De intentieverklaring voor de volledige wijziging van het GewOP kondigt de krachtlijnen van het nieuwe plan aan en voegt er het aspect "duurzaamheid" aan toe. Dat streven was reeds vervat in het Regeerakkoord 2009-2014 en werd bekrachtigd in de algemene beleidsverklaringen 2009, 2010-2011 en, zoals wij aanstipten in de vorige Nieuwsbrief, 2011-2012.

Adeline Van Kerrebroeck (links)
en Myriam Cassiers (rechts)

Info

De evolutie van het GPDO kan gevolgd worden op www.brusselplus10.be

1 De voorbije maanden vonden er prospectieve workshops plaats. De administratie is nu de synthese van die werkzaamheden aan het opmaken. Zijn er opmerkelijke trends ?

Adeline Van Kerrebroeck : Er zijn zes krachtlijnen doorheen de vijf uitdagingen die uiteengezet werden in de intentieverklaring die de werkzaamheden rond het GPDO opende ¹.

- Het **polycentrisme** legt de nadruk op het belang van de ontwikkeling van “buurtpolen” met het oog op de verbetering van de woonbaarheid van de stad, maar ook de specialisatie en de creatie van netwerken tussen polen (economische, universitaire, culturele, ...) die overal in de grootstedelijke zone gelegen zijn.
- **Aantrekkingskracht** : het Gewest moet deze ontwikkelen, zowel op economisch, als cultureel als toeristisch vlak, en zijn internationale rol als hefboom aanwenden.
- **Veerkracht**, met name ten aanzien van duurzaamheid : men moet zich kunnen aanpassen aan de klimaatveranderingen. Daarvoor moeten keuzes gemaakt worden op het vlak van mobiliteit en woonbaarheid, maar ook keuzes inzake economische ontwikkeling. Die veerkracht geldt tevens op economisch vlak, om zo'n goed mogelijke overeenstemming te vinden tussen opleiding en werk. Het GPDO moet dus een mechanisme vinden voor aanpassing aan evoluties.
- **Interdependentie** ten opzichte van de andere Gewesten. De grootstedelijke zone is belangrijker dan het Gewest binnen de eigenlijke grenzen. De akkoorden over de zesde staatsvorming gaan in de richting van een grootstedelijke zone. Het GPDO zal niet los te zien zijn van die trends, want het is evident – om maar één voorbeeld te noemen – dat de effecten van de verwachte bevolkingsgroei niet tot de gewestgrenzen beperkt zullen blijven. Het is dus belangrijk om bepaalde materies samen te bespreken. Het GPDO moet rekening houden met het hinterland. Daarom werd recent reeds een studie verricht. Naar aanleiding daarvan hebben wij aan het Vlaamse en het Waalse Gewest gevraagd naar hun projecten voor de zones die aan Brussel grenzen.
- **Bewoonbaarheid**, d.w.z. de aandacht voor de bescherming van de levenskwaliteit in de stad: hier denken we vooral aan de toegang tot diensten, de beperking van hinder, de vrijwaring of de creatie van groene ruimten of nog aandacht voor de kwaliteit van de openbare ruimte. Dat brengt ons ook bij de kwestie van de bevolkingsdichtheid en de toename daarvan als we de bevolkingsgroei het hoofd willen bieden.

- Dat brengt ons bij de laatste trend, nl. de **diversiteit**, dus de aanmoediging van het samenwonen tussen verschillende groepen. Diversiteit mag niet opgelegd worden : er moet rekening gehouden met iedereen, er moet naar evenwicht gestreefd worden, om te vermijden dat mensen of groepen zich op zichzelf terugplooiën.

2 Wat is uw visie op de prospectie ? Zijn er innoverende ideeën uit voortgekomen, nieuwe vaststellingen, originele oplossingen, ...? Wat zijn de voordelen van deze formule gebaseerd op participatie van de actoren uit de burgersamenleving ?

Adeline Van Kerrebroeck : De workshops waren zeer interessant. Het was een première, want het vorige Gewop kende geen vergelijkbare fase op die schaal, dus alles was totaal nieuw. De oefening heeft haar grenzen : alles moet op vrij korte tijd afgewerkt worden en dat kan frustraties teweegbrengen. Maar ook al is het niet perfect, het was belangrijk, want de materie is complex. Voor ons is het de gelegenheid om alle betrokkenen samen te brengen, hun het woord te geven en ideeën en uitdagingen op te tekenen. Dat helpt tevens om de mensen achter het toekomstproject voor de stad te scharen.

Door de aanwezigheid van zeer verschillende deelnemers werden de thema's tijdens de workshops vanuit verschillende invalshoeken benaderd. We zochten niet noodzakelijk naar nieuwigheden, ik denk dat we deze workshops ook kunnen zien als klankkamer waar ideeën geuit worden die nog moeten rijpen alvorens al dan niet behouden te blijven.

We konden er ook het debat verruimen en verdergaan dan het Brussels kader. Economische actoren bij voorbeeld willen het debat niet tot de institutionele grenzen beperken.

Zonder de wereld te veranderen of ideeën naar buiten te brengen die niemand vermoedde, zijn uit de workshops toch enkele ideeën naar voren gekomen die de deelnemers belangrijk vinden. In de intentieverklaring die de werken rond het GPDO openen, had de Regering vijf uitdagingen aangestipt die bij de afronding van de workshops min of meer bekrachtigd werden. Tijdens de workshops werden mobiliteit en leefmilieu echter snel opgesplitst : mobiliteit bleek zo'n omvangrijke problematiek dat het beter is die afzonderlijk te behandelen.

¹ Meer bepaald de uitdagingen inzake leefmilieu, bevolkingsgroei, tewerkstelling, de strijd tegen armoede en dualisering en tot slot de uitdaging van de internationalisering.

3 Wat de mobiliteit betreft – maar deze opmerking geldt ook voor andere workshops – hoe hebben jullie het onderwerp behandeld, wetende dat er reeds heel wat instrumenten bestaan, zoals het plan Iris-II, het Fietsplan of het Voetgangersplan dat nog in de maak is ?

Adeline Van Kerrebroeck : Het feit dat het GPDO verdergaat dan alleen mobiliteit, maakt het net mogelijk deze problematiek in een globalere context te plaatsen, bij voorbeeld door mobiliteit in perspectief te plaatsen met ruimtelijke ordening. De bestaande plannen komen overigens ook aan bod in de workshops.

4 Zal het resultaat van de workshops het voorontwerp van GPDO beïnvloeden ? Welke andere elementen spelen ook een rol bij de opstelling van het voorontwerp ?

Adeline Van Kerrebroeck : De synthese van de workshops zal het redactiewerk geen totaal andere richting uitsturen, maar levert natuurlijk wel interessante inspiratie.

Alle elementen komen tegelijk of volgen elkaar op: de conclusies van de workshops, de prospectieve visies “Brusselse metropool 2040”² en de specifieke studies over de toenemende bevolkingsdichtheid, de hoge gebouwen, de openbare ruimte, de herbestemming van kantoorgebouwen en het hinterland. Tot slot blijft het document “Stand van zaken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest”³, dat nog voor de workshops opgesteld werd, ook een relevant stuk.

5 Hoe ziet de planning van de komende maanden eruit ?

Myriam Cassiers : Aangezien nagenoeg alle elementen inmiddels beschikbaar zijn, zouden wij de rode draad van het vervolg van de inhoud van het GPDO tegen kerstmis klaar moeten hebben. Parallel beginnen we te schrijven aan het milieu-effectenrapport, waarop we nog zullen terugkomen.

In januari begint de redactie van het voorontwerp van GPDO en de uitwerking van het milieu-effectenrapport. Die moeten af zijn voor de zomer. Daarna wordt het voorontwerp besproken door de Regering. Het doel is tegen het najaar van 2012 tot een ontwerp van GPDO te komen.

Het openbaar onderzoek en de raadpleging van de verschillende instanties zullen ongeveer een jaar duren, wat ons een GPDO zal opleveren tegen het najaar van 2013.

6 De gemeenten – niet specifiek vertegenwoordigd in de prospectieve workshops⁴ - hebben meer betrokkenheid gevraagd bij het uitwerkingsproces, zonder te wachten op het openbaar onderzoek van het ontwerp van GPDO. Hoe kunnen we aan die wensen tegemoetkomen ?

Myriam Cassiers : Het kabinet heeft de vragen van de gemeenten opgetekend tijdens een workshop duurzame ontwikkeling, die de Vereniging op 12 oktober 2011 organiseerde, om een stand van zaken op te maken van het GPDO. Daarna heeft de vertegenwoordiger van het kabinet nog een ontmoeting gehad met de Raad van Bestuur van de Vereniging. Ook al moeten de modaliteiten nog afgerond worden, toch lijkt men het er al over eens dat het Gewest de gemeenten vraagt om op eigen initiatief aan te stippen welke elementen zij in het GPDO willen zien.

Anderzijds hebben de gemeenten gevraagd dat het Gewest aan 4 of 5 thema's deskundigen zou koppelen die de gemeenten aanduiden. Zou zouden deze laatste - althans gedeeltelijk - geraadpleegd worden vóór het openbaar onderzoek.

7 Wie “maakt” het GPDO op gewestelijk vlak ?

Myriam Cassiers : Het GPDO is een project van de Regering. Zij mogen dus de belangrijkste knopen doorhakken.

Het werk wordt evenwel voorbereid door de administratie, via een samenwerkingsverband tussen de Directie Studies en Planning (DSP) van het BROH en het Agentschap van Territoriale Ontwikkeling (ATO). Beide departementen verdelen het werk onder elkaar, zoals de organisatie van de workshops en de coördinatie van de studies. Daarna vergaderen ze om het voorontwerp concreet op te stellen.

In totaal zijn een tiental personen van de administratie, waarvan ongeveer de helft bij het ATO en de andere helft bij het BROH, met het dossier bezig. Ze werken niet alleen aan

2 Het voorwerp van de studie “Brusselse metropool 2040” is de uitwerking van een territoriale visie voor de grootstad op lange termijn (2040) en de definitie van strategische voorstellen voor maatregelen op zeer korte termijn (einde van deze legislatuur, dus 2014), op korte en middellange termijn (2020) die zouden moeten bijdragen tot de realisatie van het territoriaal toekomstbeeld voor 2040. De analyse wordt verricht op het niveau van de GEN-zone en deze oefening resulteert in een of meer scenario's over de toekomst van de “grootstad”. De mogelijke pistes worden doorgetrokken op het niveau van het grondgebied en op grootstedelijk niveau. Drie studie bureaus hebben onafhankelijk maar parallel rond hetzelfde gewerkt. De drie studies staan op www.stedenbouw.irisnet.be → De spelregels → De ontwikkelingsplannen → Het Duurzame Gewestelijke Ontwikkelingsplan DGewOP → Brusselse metropool 2040.

3 “Gewestelijk plan voor duurzame ontwikkeling – voorbereidende fase – Stand van zaken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.” Dit document werd gepubliceerd in “Cahiers van het ATO” nr 10 en staat ook online op www.brusselplus10.be.

4 Buiten de vertegenwoordiging van de VSGB, die hun belangen wel behartigt maar niet elke gemeente afzonderlijk vertegenwoordigt.

het GPDO : sommigen werken ook aan andere dossiers, zoals de kanaalstudie of de herziening van het Gewestelijk Bestemmingsplan. Voor dat laatste is het voor de coherentie van het geheel overigens interessant dat dezelfde personen aan beide dossiers meewerken. En de voorafgaande studies zijn ook nuttig voor de twee dossiers.

8 De precisering “duurzaam” doet dit plan verschillen van zijn voorganger, het GewOP. Van meet af aan is het GPDO dus bijzonder. Wat zijn de veranderingen ten opzichte van het GewOP op het vlak van methodes, hulpmiddelen, verwachte resultaten ?

Myriam Cassiers : Het participatieve, dat overleg invoert door de politiciers met de betrokken actoren, is op zich een kenmerk dat ons op de weg van de duurzaamheid helpt. Ten tweede wil ik wijzen op de constante aandacht voor de transversaliteit van de thema's: het GPDO is een plan waarin alle blokjes in elkaar moeten passen, wat geen eenvoudige klus is. Tot slot zoeken we naar evenwicht tussen de drie pijlers van de duurzame ontwikkeling: milieu, sociale en economische aspecten.

Op een ander niveau kadert dit nieuwe project in de incidentiestudie van bepaalde plannen en programma's rond leefmilieu. Die wordt opgelegd door de Europese richtlijn 2001/42 ⁵, via een milieu-effectenrapport dat parallel met het voorontwerp opgesteld zal worden. Het milieu-effectenrapport analyseert de bestaande milieutoestand in ruime zin, vergelijkt die met de impact van de geplande projecten en maatregelen en doet aanbevelingen of stelt alternatieven voor. Het is dus in zekere zin een voorafgaande analyse van de impact van de geplande maatregelen. Het biedt dus hulp bij het nemen van beslissingen. Concreet wordt het milieu-effectenrapport opgesteld door de administratie, met de hulp van een

studiebureau. Die werkzaamheden zullen van januari tot juni duren.

9 Als het GPDO een plan is dat de overheidsactie begeleidt door politieke keuzes op lange termijn vast te leggen en als het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP) er de reglementaire vertaling van is die oplossingen implementeert die vooraf aangebracht werden, welke moeilijkheden (of mogelijkheden) ondervindt u dan in de gelijktijdige uitwerking van beide instrumenten ?

Myriam Cassiers : Het GPDO overkoepelt alle plannen. Momenteel werken we tegelijk aan een aanpassing van het GBP, dat als “demografisch” beschouwd wordt. Dat wil zeggen dat we het gedeeltelijk aanpassen om huisvesting mogelijk te maken in zones waar dat vroeger niet toegelaten was. Bovendien zullen andere aanpassingen ook wijzigingen mogelijk maken voor het Heizelplateau, alsook voor de bestemming van de Delta-driehoek. We mogen immers niet wachten tot het GPDO af is om die uitdagingen aan te pakken. We moeten nu al iets doen aan de verwachte bevolkingsgroei en we moeten nu ook al beslissingen nemen over de bestemming van de voorgenoemde zones. Het demografische GBP wordt verwacht voor het najaar van 2012.

Maar zodra het GPDO afgewerkt zal zijn, zal een nieuwe versie van het GBP op het getouw gezet worden. In het GPDO zal overigens opgenomen worden welke punten in het GBP gewijzigd moeten worden.

10 De voorbije maanden en jaren zijn er regionale conflicten ontstaan (concurrerende projecten van handelskernen, Vlaams project voor de uitbreiding van de Ring, ...), waarbij de premissen van een gestructureerd politiek akkoord vervat zijn in de algemene beleidsverklaring van 1 december 2011 ⁶. Dat document beslist immers over het principe van de creatie van een grootstedelijke zone. Spijst het GPDO zich ook toe op interregionale problemen (met name in de hoofdstukken in verband met mobiliteit of economie) ?

Myriam Cassiers : Ook al is het – wegens gebrek aan politieke wil van andere Gewesten of het gebrek aan structuren – moeilijk, toch moeten we nadenken over de “grootstedelijke zone” Brussel, ondanks het feit dat het GPDO verwijst naar een beleid dat enkel geldt voor het grondgebied van het Brussels Gewest. Wij moeten ook rekening houden met het hinterland.

⁵ Richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's, Publicatieblad 21/7/2001 (<http://eur-lex.europa.eu>).

⁶ De onderhandelingen met het oog op de vorming van een federale regering zijn afgerond en het institutioneel akkoord voor de zesde staatsherforming "Een efficiëntere federale staat en een grotere autonomie voor de deelstaten" van 11 oktober 2011 werd opgenomen in de "Ontwerpverklaring over het algemeen beleid" van 1 december 2011. Voor de grootstedelijke zone, zie deel I, hoofdstuk 2 "BHV en Brussel: een duurzame communautaire oplossing", punt 2.5 "Brussel en zijn hinterland".

NIEUWS VAN HET GEWEST

11 Huisvesting werd in het vorige GBP bestempeld als een zwakke functie die beschermd moet worden: is het dat nog in het nieuwe ontwerp van GPDO ? Moeten we ons nog aan nieuwe zwakke functies verwachten ?

Myriam Cassiers : Wat vaststaat, is dat er nieuwe inwoners gehuisvest zullen moeten worden. Dus ook al is het reeds een sterke functie, toch blijft er nood aan woningen in het Gewest. Daarnaast moet het GPDO ook een evenwicht vinden met de andere stadsfuncties, met name economische, die - zoals we reeds stelden – verdergaan dan de gewestgrenzen. Wij zijn eigenlijk aan het zoeken welk soort economie de voorrang moet krijgen. Mogelijkheden zoals de “groene weg” (bv. recyclage, afvalverwerking, hergebruik) of de “witte” (bv. onderzoek, gezondheid), “ICT” (informatie- en communicatietechnologieën) of nog “creatieve” (bv. cultuur, toerisme, mode). In de toekomst moeten we ons verwachten aan de ontwikkeling van een functionele economie in stadsmilieu (waar men veeleer diensten verkoopt dan goederen koopt, bv. Cambio-wagens). Dit debat over het gebruik van de bodem is essentieel. We zullen dus moeten bepalen wat de voorrang moet krijgen: wellicht minder de zware industrie dan de

industrie die beter in een dicht stadsweefsel geïntegreerd kan worden. Maar de oefening blijft moeilijk. Sommige bedrijven hebben immers ruimte nodig voor eventuele latere uitbreidingen.

12 Hoe en op welk moment zal de bevolking betrokken worden bij de uitstippeling van het GPDO ?

Myriam Cassiers : Buiten de prospectieve workshops, waarop specifieke sociale actoren uitgenodigd werden, hebben wij ook een panel georganiseerd met 35 burgers die zodanig gekozen werden dat er een representatieve groep verkregen werd. Zij hebben drie maal vergaderd en hebben vooral de thema's veiligheid en huisvesting besproken. Dat panel heeft goed werk verricht.

Later komt er uiteraard het openbaar onderzoek, dat gekoppeld zal worden aan een tentoonstelling om het ontwerp van GPDO toe te lichten.

Philippe Delvaux
(met de medewerking van Philippe Mertens)